

Drisha Winter Week: December 2005

Topic:

Intimations of God in the Everyday – Structures and Themes in Mishnah Tractate Berachot

Mishnah is a terse, matter-of-fact text, difficult to understand without commentary, whose arrangement and structure present significant challenges to the attentive reader. Our study of tractate Berachot will demonstrate how Mishnah can be interpreted from within, by focusing on textual cues which enable the attentive reader to decipher Mishnah's hidden meanings. Encoded in the language and literary structure of Mishnah tractate Berachot are profound spiritual messages regarding the ways in which man may perceive God and relate to Him in the variegated experiences of everyday living.

Schedule:

Monday AM, December 26: Divine Time and Human Time: Modes of Sanctification – The Meaning of Keriyat Shema (Berachot Chapters 1-3)

The puzzling arrangement of the laws of Keriyat Shema in Berachot Chapters 1-3 contains a deep structure which conveys important concepts that underly this time-bound liturgical performance. The similarities and differences between evening and morning Shema reveal the different ways in which man invests divinely ordained times with human meaning. The Sages of the Mishnah debate the ways in which frameworks of sanctity should be integrated with or separated from everyday social settings.

Tuesday, December 27: Standing Before the King: Prayer vs. Keriyat Shema (Berachot Chapters 4-5)

Wordplays and literary structures embedded in the arrangement of the Mishnah's laws of prayer provide a key to deciphering the religious meaning of prayer and its multi-faceted relationship with Keriyat Shema. Extensive use of parallel language and parallel themes linking chapters 4-5 to chapters 1-2 reveals to the attentive reader similarities, contrasts, and spiritual connections between the acceptance of God's Kingship in Keriyat Shema and standing before the King in the Shemoneh Esrei prayer.

Wednesday AM, December 28: Beyond Good and Evil: Where does
Man Perceive God? (Berachot Chapters 6-9)

Blessings over food (chapters 6-8) and blessings over diverse phenomena which man encounters in his daily life (chapter 9) conclude tractate Berachot's discussion of everyday liturgical performances. The Mishnah emphasizes the need to find God in all realms of experience, including both good and evil events, and various textual cues relate this quest to the Shema recitation and the Shemoneh Esrei prayer discussed in earlier chapters. The quest for divine unity underlying the Mishnah discussion contrasts starkly with parallel discussions in other Talmudic texts, such as Tosefta Berachot, which focus on the quest for God through the daily performance of mitzvot.

Study Questions for Session 1

1. Carefully read the first passage of Shema (Devarim 6:4-9). According to the plain sense of the verse, what exactly is one supposed to do *בשכנך ובקומך* (v. 7), and why are these occasions mentioned here?
  - a. How did the rabbis of the Mishnah understand the meaning of this verse, and how does this change the nature of this mitzvah?
2. Where and how does the Mishnah allude to a special relationship between *keriyat shema* and the study of Torah? How would you characterize the relationship between these two mitzvot, according to the Mishnah?
3. How might we understand the dispute between Beit Hillel and Beit Shammai regarding one's posture for reciting Shema – might the different postures reflect a fundamental difference in the nature or meaning of the mitzvah?
  - a. Should mishnah 2:4 be understood in accordance with Beit Hillel or with Beit Shammai? What about 2:5?
4. Divide up each of Chapter 1 of Mishnah Berachot into sections, based on topic and/or language. Try to explain the basic issue discussed in each section, and the rationale for juxtaposing these sections to one another.
  - a. If you have time, do the same for Chapters 2 and 3.

Study Questions for Session 2

1. The Tosefta at the beginning of Chapter 3 (see source sheet) compares the mitzvah of daily prayer to two other ritual performances. What are they, and what is the point of comparison between prayer and each of the other two performances?
  - a. Are either, or both, of these comparisons alluded to in the Mishnah? Where, how, and why? If necessary, refer to "Literary Associations" chart in source sheet.
2. The word *קבע* appears twice in Chapter 4 – in m. 1 and in m. 4. Based on the context, what is the difference between its meaning in these two places?
  - a. What might the Mishnah be trying to teach by using the same word in both places?
3. The term *כיון את לבו* appears in 4:5-6 and in 5:1. What is the difference in meaning between these uses of the term?
  - a. What might the Mishnah be trying to teach by using the same term in both places?
4. The aggadic mishnah 5:5 contains many literary echoes of mishnayot in Chapters 4-5 (see chart in source sheet). Can you explain how and why this mishnah serves as a concluding statement to the two chapters?

Study Questions for Session 3

1. Tosefta Berachot 4:1 [section (1)] introduces the laws of *birkot hanehenin* (blessings over food) by providing a rationale for them, based on a proof-text (Tehillim 24:1). Explain how this text leads the rabbis to this mitzvah.
  - a. What is the connection among the three statements in the Tosefta?
2. What is the main topic discussed in each of Chapters 6-8 of Mishnah Berachot?
3. What kinds of blessings are discussed in Chapter 9 of Mishnah Berachot, and how do they differ from the blessings discussed in the rest of the tractate?
4. How does m. 9:5 echo the opening topic of tractate Berachot? What idea might this convey?
  - a. How is this literary connection echoed in the talmudic story (brought in the talmud's discussion of m. 9:5) of Rabbi Akiva's death (see source sheet)?
  - b. What other literary echoes of Mishnah Berachot are found in m. 9:5 (see chart in source sheet)?
5. Tosefta 6:24-25 concludes tractate Berachot by alluding to all the major topics discussed in the tractate – how? What idea might the Tosefta be trying to convey?
  - a. What are the differences between the ways in which the Mishnah and the Tosefta conclude the tractate, and what is the significance of these differences?

Literary Structure of Berachot Chapter 1

<p>פ"א מ"ב</p> <p>מאימתי קורין את שמע בשחרית משיכיר בין תכלת ללבן. רבי אליעזר אומר, בין תכלת לכתני. עד הנץ החמה. רבי יהושע אומר, עד שלש שעות שכן דרך בני מלכים לעמוד בשלש שעות הקורא מכאן ואילך לא הפסיד, כאדם הקורא בתורה.</p>	<p>ברכות פ"א מ"א</p> <p>מאימתי קורין את שמע בערב. <u>משעה</u> שהכהנים נכנסים לאכל בתרומתן עד סוף האשמורה הראשונה, דברי רבי אליעזר. וחכמים אומרים, עד חצות. רבן גמליאל אומר, עד שיעלה <u>עמוד השחר</u>. מעשה שבאו בניו מבית המשתה... לא קרינו שמע כל מה שאמרו חכמים עד חצות, מצותן עד שיעלה עמוד השחר... <u>למה אמרו חכמים</u>... להרחיק את האדם מן <u>העבירה</u></p>
<p>מ"ג: בית שמאי אומרים, בערב כל אדם יטו ויקראו, ובבוקר יעמודו, שנאמר ובשכבך ובקומך ובית הלל אומרים, כל אדם קורא כדרכו, שנאמר (שם) ובלכתך בדרך. אם כן, <u>למה נאמר</u> ובשכבך ובקומך, בשעה שבני אדם שוכבים/עומדים אמר ר' טרפון אני הייתי בא בדרך והטית לקרות כדברי ב"ש וסכנתני בעצמי מפני הלסטים אמרו לו כדי היית לחוב בעצמך <u>שעברת</u> על דברי ב"ה:</p>	
<p>מ"ה: מזכירין יציאת מצרים בלילות. אמר רבי אלעזר בן עזריה, הרי אני כבן שבעים שנה, ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות, עד שדרשה בן זומא... כל ימי חיך הלילות וחכ"א ימי חיך העולם הזה כל ימי חיך להביא לימות המשיח:</p>	<p>מ"ד: בשחר מברך שתים לפניו ואחת לאחריה, ובערב שתים לפניו ושתיים לאחריה... מקום <u>שאמרו</u> להאריך אינו רשאי לקצר לקצר אינו רשאי להאריך לחתום אינו רשאי שלא לחתום ושלא לחתום אינו רשאי לחתום</p>

Literary Associations: Chapters 1/2 – 4/5

פרק נושאים

פ"א זמוני ק"ש (א/ב) מהלך בדרך (ג) סיכנתי (ג) מספר ברכות (ד) מקום... לקצר (ד)

פ"ד זמוני תפילה (א) מהלך בדרך (ד/ה/ו) סכנה (ד) מספר ברכות (ג) מקום... קצרה (ד)

פ"ב כוונת הלב (א) הפסקה (א) תכנים (ב) דקדוקים (ג) מעשה חסידות (ה)

פ"ה כוונת הלב (א) הפסקה (א) תכנים (ב) דקדוקים (ג/ד) מעשה חסידות (א/ה)

Berachot 5:5 as Literary Summary of Chapter

שאר משניות ברכות פ"ה

ברכות פ"ה מ"ה

העובר לפני התיבה וטעה יעבור אחר תחתיו (ג)

המתפלל וטעה סימן רע לו

לא יענה... מפני הטירוף

יודע אני שהוא מטורף

מזכירין גבורת גשמים בתחית המתים (ב)

זה חי וזה מת

והבדלה בחונן הדעת

מנין אתה יודע

Introduction To Prayer in Tosefta Chapter 3

א. כשם שנתנה תורה קבע לקרית שמע כך נתנו חכמים לתפילה מפני מה אמרו תפלת השחר עד חצות שכן תמיד של שחר קרב עד חצות

Tosefta/Yerushalmi on "even if a snake is coiled"

ירושלמי ברכות פ"ה ה"א, ט ע"א

- 1 אמרין עליו על רבי חנינא בן דוסא שהיה עומד ומתפלל
- 2 ובא חברבר והכישו ולא הפסיק את תפילתו
- 3 והלכו ומצאו אותו חברבר מת מוטל על פי חורו
- 4 אמרו אי לו לאדם שנשכו חברבר ואי לו לחברבר שנשך את ר' חנינ' בן דוסא...
- 5 אמרו לו תלמידיו רבי לא הרגשת
- 6 אמ' להן יבא עלי ממה שהיה לבי מתכוין בתפילה אם הרגשתי

Tosefta – Introduction to *Birkot Hanehenim*

תוספתא פ"ד ה"א: (1) לא יטעום אדם כלום עד שיברך שני' לה' הארץ ומלואה (2) הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה מעל עד שיתירו לו כל המצות (3) לא ישתמש אדם בפניו בידיו וברגליו אלא לכבוד קונוהו שני' כל פעל ה' למענהו

Conclusion of Berachot in Tosefta 6:24-25

כד. היה ר' מאיר או' אין לך אדם מישראל שאין עושה מאה מצות בכל יום:
קורא את שמע ומברך לפניה ולאחריה – פ"א-פ"ב (משנה: פ"א-פ"ג)
אוכל פתו ומברך לפניה ולאחריה – פ"ג (משנה: פ"ד-פ"ה)
ומתפלל שלשה פעמים של שמונה עשרה – פ"ד-פ"ה (משנה: פ"ו-פ"ח)
ועושה שאר כל מצות ומברך עליהן – פ"ו (משנה: פ"ט)

כה. וכן היה ר' מאיר או' אין לך אדם מישראל שאין מצות מקיפות אותו: תפלין בראשו תפלין בזרועו מזוזה בפתחו וארבע ציציות מקיפות אותו ועליהן אמ' דוד שבע ביום הללתיך וגו' נכנס למרחץ מילה בבשרו שני' למנצח על השמינית וגו' ואו' חונה מלאך ה' סביב ליריאי ויחלצם

Conclusion of Berachot in Mishnah – Parallels

פ"ט מ"ד-מ"ה	שאר פרקי המסכת
הנכנס לכרך מתפלל שתיים אחת בכניסתו ואחת ביציאתו (ד)	ר' נחוניא בן הקנה היה מתפלל בכניסתו לבית המדרש וביציאתו... (פ"ה מ"ב)
ונותן הודאה לשעבר (ד)	וביציאתי אני נותן הודיה על חלקי (פ"ה מ"ב)
חייב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה (ה)	האומר... על טוב יזכר שמך... משתקין אותו (פ"ה מ"ג)
שנאמר ואהבת את ה' אלהיך... (ה)	מאימתי קורין קריאת שמע... (פ"א מ"א)
לא יקל אדם את ראשו כנגד שער המזרח (ה)	לא יעמוד... אלא מתוך כובד ראש (פ"ה מ"א)
שהוא מכוון כנגד בית קדשי הקדשים (ה)	יכוין את לבו כנגד בית קדשי הקדשים (פ"ד מ"א-מ"ו); לכוין את לבם למקום (פ"ה מ"א)
כל חותם הברכות שהיו במקדש (ה)	... לחתום אינו רשאי שלא לחתום (פ"א מ"ד)
... שיהא אדם שואל את שלום חברו בשם (ה)	שואל... ומשיב... ומשיב שלום לכל אדם (פ"ב מ"א)
	אפילו המלך שואל בשלומו... (פ"ה מ"א)
הפרו תורתך (ה)	כאדם הקורא בתורה (א:ב), היה קורא בתורה (ב:א)

Rabbi Akiva's Death and the Conclusion of Berachot

ברכות סא ע"ב

- 1 פעם אחת גזרה מלכות הרשעה שלא יעסקו ישראל בתורה,
- 2 בא פפוס בן יהודה ומצאו לרבי עקיבא שהיה מקהיל קהלות ברבים ועוסק בתורה.
- 3 אמר ליה: עקיבא, אי אתה מתירא מפני אומה זו?
- 4 א"ל אמשול לך משל לה"ד - לשועל שהיה מהלך על גב הנהר, וראה דגים שהיו מתקבצים ורצין
- 5 אמר להם: למה אתם רצין?
- 6 אמרו לו: מפני רשתות שמביאין עלינו בני אדם.
- 7 אמר להם: רצונכם שתעלו ליבשה, ונדור אני ואתם כשם שדרו אבותי עם אבותיכם?
- 8 אמרו לו: אתה הוא שאומרים עליך פקח שבחיות?
- 9 לא פקח אתה, אלא טפש אתה!
- 10 ומה במקום חיותנו אנו מתיראין במקום מיתתנו עאכ"ו
- 11 אף אנחנו, עכשיו שאנו יושבים ועוסקים בתורה, שכתוב בה +דברים ל'+ כי הוא חייך וארך ימיך - כך, אם אנו הולכים ומבטלים ממנה - על אחת כמה וכמה.
- 12 אמרו: לא היו ימים מועטים עד שתפסוהו לרבי עקיבא וחבשוהו בבית האסורים,
- 13 ותפסו לפפוס בן יהודה וחבשוהו אצלו.
- 14 אמר לו: פפוס! מי הביאך לכאן?
- 15 אמר ליה: אשריך רבי עקיבא שנתפסת על דברי תורה, אוי לו לפפוס שנתפס על דברים בטלים.
- 16 בשעה שהוציאו את ר"ע להריגה
- 17 זמן קריאת שמע היה,
- 18 והיו סורקים את בשרו במסרקות של ברזל,
- 19 והיה מקבל עליו מלכות שמים [בכוונה].
- 20 אמרו לו תלמידיו: רבינו, עד כאן?
- 21 אמר להם: כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה בכל נפשך - אפילו נוטל את נשמתך,
- 22 אמרתי: מתי יבא לידי ואקיימנו,
- 23 ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו?
- 24 היה מאריך באחד עד שיצתה נשמתו באחד.
- 25 יצתה בת קול ואמרה אשריך ר"ע שיצאה נשמתך באחד.
- 26 אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא: זו תורה וזו שכרה? (תה' יז:יד) ממתים ידך ה' ממתים מחלד -
- 27 אמר להם: חלקם בחיים.
- 28 יצתה בת קול ואמרה: אשריך רבי עקיבא שאתה מזומן לחיי העולם הבא.